ABDÜLHAK BİN ABDURRAHMÂN EL-ENDÜLÜSÎ (İbn-ül-Harrât)

Endülüs'te yetişen Mâlikî âlimlerinden. İsmi, Abdurrahmân bin Abdullah bin Hüseyn bin Sa'îd bin İbrâhim el-Ezdî, el-İşbîlî'dir. Künyesi Ebû Muhammed'dir. İbn-i Harrât diye meşhûr oldu. Hadîs, fıkıh ve Arab dili ve edebiyatı ilimlerinden büyük bir âlimdir. Hatîb idi, şiirleri vardır. 510 (m. 1116) senesinin Rebî'ül-evvel ayında İşbîl'de doğdu. Bâce'ye gelip yerleşti. Orada çeşitli ilimleri tahsil etti. Vatan olarak seçtiği bu şehirde, 582 (m. 1186) senesi Rebî'ül-âhır ayının sonlarında vefât etti.

İbn-ül-Harrât, hadîs ilmini Şüreyh bin Muhammed'den, Ebü'l-Hakem bin Bircân'dan, Ömer bin Eyyûb'den, Ebû Bekr bin Medîd'den, Ebü'l-Hasen Târık bin Ya'îş'den, Tâhir bin Atıyye'den ve daha pekçok âlimden öğrenip, onlardan rivâyetlerde bulundu. Kendisinden de, Şamlı Hadîs âlimlerinden Ebü'l-Kâsım bin Asâkir ve daha başkaları hadîs-i şerîf yazarak rivâyet ettiler. Bâce şehrine yerleşip, ilmini orada yaydı. Çeşitli eserler yazdı. İsmi çok meşhûr oldu. Bâce Câmii'nde hatîblik ve imamlık vazîfesine ta'yin edildi Endülüs'teki Letmûniyye Devletinin yıkılışına kadar bu şehirde kaldı.

Hâfız Abdullah el-Ebbâr diyor ki; "İbn-ül-Harrât, fıkıh ilminde büyük bir âlim, hadîs ilminde hafız (yüzbin hadîs-i şerîfi ezberlemiş) idi. Hadîslerin illetlerini ve râvîlerini çok iyi bilirdi. O, kendisinde her türlü hayrı, iyiliği toplamış, zühd ve vera' sahibi bir zât idi. Dünyâya düşkün değildi.

Haramlardan ve şüpheli şeylerden sakınması çoktu. Resûlullahın (aleyhisselâm) sünnetine sımsıkı sarılmıştı. Dünyâ malından az bir şey ile iktifa ederdi. Edebiyat ve şiir ile de meşgûl olmuştur."

İbn-i Zübeyr diyor ki; "O, zamanındaki büyük şâirlerin şiirlerinden daha güzelini söylemiş ve natıkasında, konuşmasının güzelliğinde onun derecesine kimse yükselememiştir."

Eserleri çoktur. Bunların çoğu bugüne kadar gelememiş, yazma veya matbû' olarak mevcûdiyetine rastlanamamıştır. Başlıcaları şunlardır:

1. Ahkâm-üs-sugrâ ve ahkâm-ül-kübrâ: iki nüsha hâlindeki bu eserin bir benzerini Ebü'l-Abbâs bin Ebî Mervân da yazmıştır.

2. El-Cem’ beyn-es-sahîhayn: Sahîh-i Buhârî ile Sahîh-i Müslim’i bir araya topladığı bir eserdir.

3. El-Cem’ beyn-el-müsannifât-is-sitte.

4. Kitâb-ül-mu’tel: Hadîs-i şerîflerin illetlerini bildiren bir eserdir.

5. Kitâb-ur-rekâik vel-enîs: Resûlullahın (aleyhisselâm) ve sâlih kimselerden olan âlimlerin, evliyânın sözlerinden seçerek, va’z ve nasîhatları, hikmetleri edebleri anlatmaktadır.

6. Kitâb-ı Hâfil: Ebû Abdullah-i Hirevî’nin “Kitâb-ül-garîbeyn” adındaki eserine benzeyen kıymetli bir kitabıdır.

7. Kitâb-ül-mürşid: Bu. Eserin içinde Sahîh-i Müslim’in tamâmı, Buhârî’nin Müslim üzerine yaptığı ziyâdeleri ve buna ilâveten Ebû Davud’un, Nesâî’nin, Tirmizî’nin ve başkalarının kitaplarında bulunan sahih ve hasen olan hadîs-i şerîfleri ile İmâm-ı Mâlik’in Muvatta’ isimli eserinde, Buhârî’de ve Müslim’de bulunmayan hadîs-i şerîfleri toplamıştır. Hadîste, Sahîh-i Müslim ve Câmi’ul-kebîr kitaplarından daha büyüktür. Bu kitabı yazmaktaki niyeti, Kütüb-i Sitte’yi toplamaktır. Buna Müsned-i Bezzâr ve daha başka hadîs kitaplarından çok hadîs-i şerîf ilâve etti.

8. Kitâb-ı beyân-il-hadîs: Sahîh-i Müslim kadar olan bir eseridir.

9. Kitâb-üt-tevbe: Tövbe hakkında iki cildlik bir eseridir.

10. Mu’cizât-ur-Resûl: Bir cilddir.

11. Makâlât-ül-fakr velganî.

12. Kitâb-üs-salât vet-teheccüd: Bir cilddir.

13. Kitâb-ül-âkıbe: ölümü ve ondan sonrasını anlatan bir eserdir.

14. Kitâb-ur-reşâtî: Soyları, kabileleri ve beldeleri anlatan iki cildlik bir eserdir.

15. Muhtasar-ı kitâb-il-kifâye: Çeşitli rivâyetler hakkındadır.

16. Kitâb-ül-hac vez-ziyâre.

17. Kitâb-ül-vâ’î: Lügat ilmine dâir 25 cildlik bir eserdir.

İbn-i Harrât’ın “El-Cem” beyn-es-Sahihayn” adlı eserinde kaydettiği hadîs-i şerîflerden ba’zıları şöyledir:

> Resûlullaha (aleyhisselâm) ilk vahyin başlaması, uykuda sâdık (doğru) rü’yâ görmekle olmuştur. Gördüğü her rü’yâ, sabahın aydınlığı gibi apaçık zuhur ederdi. Sonra kendisine, tenhâda yalnız kalmak sevdirildi. Yanına azık alarak Hirâ mağarasına çekilir, ailesinin yanına gelmeden orada günlerce ibâdetle meşgûl olurdu. Sonra Hadîce’nin (radıyallahü anha) yanına döner, sonra tekrar Hirâ mağarasına dönerdi. Nihâyet Hirâ mağarasında bulunduğu bir sırada, ansızın emr-i Hak karşısına çıkıverdi. Kendisine melek gelerek: “Oku!” dedi. Resûlullah (aleyhisselâm): “Ben okumak bilmem” cevâbını verdi. Fahr-i Kâinat (aleyhisselâm) bundan sonrasını şöyle anlattılar “O zaman melek beni alarak takatim kesilinceye kadar sıkıştırdı. Sonra beni bırakıp yine: “Oku!” dedi. Ben de: “Okumak bilmem” dedim. Melek beni yine alıp, ikinci defa takatim kesilinceye kadar sıkıştırdı. Sonra beni bırakıp yine “Oku!” dedi. Ben de: “Okumak bilmem” dedim. Nihâyet beni yine üçüncü defa olarak takatim kesilinceye kadar sıkıştırdı. Sonra beni bırakıp şu (Alâk sûresinin besinci âyet-i kerîmesinin sonuna
> kadar) okudu: Meâli; “Yaratan Rabbinin adıyla oku! O Allah ki, insanı bir kan pıhtısından yarattı. Herhalde oku! Senin Rabbin kalemle yazı yazmayı öğreten kerîmler kerîmidir. İnsana bilmediğini öğretmiştir.
> “Cebrâil (aleyhisselâm) gözümden kayboldu. Lâkin onun heybet, şiddet ve korkusu üzerimde sabit kaldı. Bana mecnûn diyeceklerinden ve bana dil uzatıp kötüleyeceklerinden korktum. Hadîce’nin yanına geldim. Vücûdum titriyordu. Kendimden geçmiş idim. Hadîce’nin dizine yaslandım. Gördüğüm şeyleri ona anlattım ve bana kâinlik arız olacağından korkuyorum” dedim. Hadice (radıyallahü anha) “Allah korusun! Hak teâlâ sana hayır ihsân eder, hayırdan başka şey dilemez. O Allah hakkı için

benim ümidim şöyledir ki; sen bu ümmetin peygamberi olacaksın. Zîrâ sen misâfiri seversin. Doğru söylersin ve emîn kimsesin. Âcizlere yardım edersin. Yetimleri korursun Garîblere iyilik edersin ve iyi huylusun. Bu hasletlerin sâhibi olan kimseye korku ve ürkmek olmaz" dedi.

Bundan sonra Hadîce (radıyallahü anha) Resûlullahı (aleyhisselâm) yanına alarak amcasının oğlu Varaka bin Nevfel bin Esed'e götürdü. Varaka, câhiliyet devrinde hıristiyan olmuş, semâvî kitabları okumuştu, İncîl'i Arabca yazmış olan, ilim sahibi ihtiyâr bir kimse idi. Hadice (radıyallahü anha): "Ey amca! Dinle bak kardeşinin oğlu neler söyleyecek" dedi. Varaka, "Ne var kardeşimoğlu?" diye sorunca Resûlullah (aleyhisselâm) gördüğü şeyleri kendisine haber verdi. Bunun üzerine Varaka: "Yâ Muhammed! (aleyhisselâm) Sana müjdeler olsun ki, sen Îsâ'nın (aleyhisselâm) haber verip benden sonra bir peygamber gelir ki, ismi Ahmed'dir diye buyurduğu kimsesin ve sana nâzil olan Mûsâ'ya (aleyhisselâm) nâzil olan Nâmûs-u ekberdir (ya'nî, Cebrâil aleyhisselâmdır). Yakında dînini yaymak ve cihâd etmekle emrolunursun. Ben şehâdet ederim ki, sen Îsâ'nın (aleyhisselâm) müjdelediği peygambersin. Eğer kâfirlerle muharebe zamanına yetişirsem, senin yanında cihad ederim. Keşke sen tebliğle emredildiğin zamanda genç ve kuvvetli olarak hayatta olaydım da, kavmin seni şehirden çıkardıktan sonra sana yardım edeydim" dedi. Resûlullah (aleyhisselâm): "Beni bu şehirden çıkaracaklar mı?" buyurunca, Varaka: "Evet! Hiçbir peygamber yoktur ki, kavmi ona eziyet etmemiş olsun, şehirden dışarı çıkarılmamış olsun. Şayet senin da'vet günlerinde hayatta olursam, sana son derece yardım ederim" cevâbını verdi. Sonra Resûlullahın (aleyhisselâm) elini öptü. Çok geçmeden vefât etti. Resûlullahın (aleyhisselâm) da'vetine yetişemedi, İbn-i Harrat'ın eserine aldığı hadîs-i şerîflerden biri "Cibril hadîsi"dir. Bu hadîs-i şerîfi Mevlânâ Hâlid-i Bağdadî hazretleri "İ'tikâdnâme" kitabında çok güzel açıklamaktadır.

Müslümanların kahraman imamı, Eshâb-ı Kirâmın yükseklerinden, hep doğru söyleyici olmakla meşhûr, sevgili büyüğümüz, Ömer bin Hattâb (radıyallahü anh) bu hâdiseyi şöyle anlatır:

"Öyle birgün idi ki, Eshâb-ı Kirâmdan birkaçımız Resûlullah (aleyhisselâm) efendimizin huzûrunda ve hizmetinde bulunuyorduk." O gün, o saat, öyle şerefli, öyle kıymetli ve hiç ele geçmez bir gün idi. O gün, Resûlullahın sohbetinde, yanında bulunmakla şereflenmek, rûhlara gıda olan, canlara zevk ve safa veren cemâlini görmek nasîb olmuştu. Bu günün şerefini, kıymetini anlatabilmek için, "Öyle birgün idi ki..." buyurdu. Cebrâil aleyhisselâmı insan şeklinde görmek, onun sesini işitmek, kulların muhtaç olduğu bilgiyi, gayet güzel ve açık olarak, Resûlullahın mübârek ağzından işitmek nasîb olan bir gün gibi, şerefli ve kıymetli bir vakit bulunabilir mi?

"O vakit, ay doğar gibi, bir zât yanımıza geldi. Elbisesi çok beyaz, saçları pek siyah idi. Üzerinde toz toprak, ter gibi yolculuk alâmetleri görünmüyordu. Resûlullahın (aleyhisselâm) Eshâbı olan bizlerden hiçbirimiz onu tanımıyorduk. Ya'nî, görüp bildiğimiz kimselerden değildi. Resûlullahın (aleyhisselâm) huzûrunda oturdu. Dizlerini, mübârek dizlerine yanaştırdı." Bu gelen, Cebrâil ismindeki melek idi. İnsan şekline girmişti. Cebrâil aleyhisselâmın böyle oturması, edebe uymuyor gibi görünüyor ise de, bu hali, mühim birşeyi bildirmektedir. Ya'nî, din bilgisi öğrenmek için utanmak doğru olmadığını ve üstada gurûr, kibir yakışmıyacağını göstermektedir. Herkesin, dinde öğrenmek istediklerini, öğretmenlere serbestçe ve sıkılmadan sorması lâzım geldiğini Cebrâil aleyhisselâm, Eshâb-ı Kirâma anlatmaktadır. Çünkü, din öğrenmekte utanmak ve Allahü teâlânın hakkını ödemekte ve öğretmekte ve öğrenmekte sıkılmak olmaz.

O zât; "Yâ Resûlallah! Bana İslâmiyeti müslümanlığı anlat" dedi. Resûlullah (aleyhisselâm) buyurdu ki; "İslamın şartlarından birincisi Kelime-i şehâdet getirmekdir" Kelime-i şehâdet getirmek demek, "Eşhedû en lâ ilahe illallah ve eşhedü enne Muhammeden abdühû ve resûlüh", söylemekdir. Ya'nî, akil ve baliğ olan ve konuşabilen kimsenin,"Yerde ve gökde, O'ndan başka, ibâdet edilmeğe hakkı olan ve tapılmağa lâyık olan hiçbir şey ve hiçbir kimse yoktur. Hakikî ma'bûd ancak, Allahü teâlâdır." O vâcib-ül-vücûddur. Her üstünlük Ondadır. Onda hiçbir kusur yoktur. Onun ismi (Allah) dır, demesi ve

buna kalb ile kesin olarak inanmasıdır. Ve yine, o gül renkli, beyaz kırmızı, parlak, sevimli yüzlü ve kara kaşlı ve kara gözlü, mübârek alnı açık, güzel huylu, gölgesi yere düşmez ve tatlı sözlü, Arabistan'da Mekke'de doğduğu için Arab denilen, Hâşimî evlâdından "Abdullahın oğlu Muhammed adındaki zât-ı âlî, Allahü teâlânın kulu ve resûlüdür, ya'nî peygamberidir." İslamın temelinden ikincisi, şartlarına ve farzlarına uygun olarak, hergün beş kerre "Vakti gelince, namaz kılmaktır." Namazları; farzlarına, vâciblerine, sünnetlerine dikkat ederek ve gönlünü Hakka vererek, vakitleri geçmeden kılmalıdır. İslâmın üçüncü temeli, "Malın zekâtını vermektir." Zekâtın ma'nâsı, temizlik, övmek ve iyi, güzel hâle gelmek demektir. İslâmiyette zekât demek; ihtiyâcından fazla ve (Nisâb) denilen belli bir sınır mikdârında (Zekât malı) olan kimsenin, malının belli mikdârını ayırıp, Kur'ân-ı kerîmde adı bildirilen müslümanlara, başa kakmadan vermesi demektir, İslâmın beş temelinden dördüncüsü, "Ramazân-ı şerîf ayında, her gün oruç tutmaktır." İslamiyette oruç, şartlarını gözeterek, Ramazan ayında, hergün üç şeyden kendini korumak demektir. Bu üç şey; yemek, içmek ve cimâ'dır.

O zât Resûlullahtan (aleyhisselâm) bu cevapları işitince, "Doğru söyledin yâ Resûlallah" dedi. O zât yine sorarak, "Yâ Resûlallah! (aleyhisselâm) îmânın ne olduğunu da bana bildir" dedi. Resûlullah (aleyhisselâm) "Önce, Allahü teâlâya inanmaktır" buyurdu. İmân demek, keşf ile bularak veya vicdanla bularak, yahut bir delîl ile aklın anlaması yolundan veya seçilmiş, beğenilmiş bir söze güvenerek ve uyarak, belli altı şeye can ve gönülden inanmak ve dil ile de söylemektir.

Bu altı şeyden birincisi, Allahü teâlânın vâcib-ül-vücûd ve hakîki ma'bûd ve bütün varlıkların yaratıcısı olduğuna inanmaktır. Dünyâ âleminde ve âhıret âleminde bulunan herşeyi, maddesiz, zamansız ve benzersiz olarak yoktan var eden, ancak Allahü teâlâdır diye kesin inanmaktır.

Îmânın altı temelinden ikincisi: "O'nun meleklerine inanmaktır." Melekler, cisimdir. Latifdir. Gaz hâlinden de daha latîfdirler. Nûrânîdirler. Diridirler. Akıllıdırlar, insanlardaki kötülükler, meleklerde yoktur. Her şekle girebilirler. Gazlar, sıvı ve katı olduğu gibi ve katı olunca, şekil aldığı gibi, melekler de güzel şekiller alabilirler. Melekler, büyük insanların bedeninden ayrılan rûhlar değildirler. Meleklere îmân şöyle olmalıdır: Melekler, Allahü teâlânın kullarıdır. Ortakları değildir. Kızları değildir. Kâfirler, müşrikler, öyle sandılar. Allahü teâlâ, meleklerin hepsini sever. Allahü teâlânın emirlerine itaat ederler. Günah işlemezler. Emîrlere isyan etmezler. Erkek ve dişi değildirler. Evlenmezler. Çocukları olmaz. Hayât sahibi, diridirler.

Îmânın altı aslından üçüncüsü: "Allahü teâlânın indirdiği kitaplarına inanmaktır." Allahü teâlâ, bu kitapları, ba'zı Peygamberlere, melekle okutarak, ba'zılarına ise, levha üzerinde yazılı olarak, ba'zılarına da, meleksiz işittirerek indirdi. Bu kitapların hepsi Allahü teâlânın kelâmıdır. Ebedî ve ezelîdirler. Mahlûk değildirler.

Altı inanılacak şeyden dördüncüsü, "Allahü teâlânın Peygamberlerine inanmaktır." insanları, Allahü teâlânın beğendiği yola kavuşturmak, doğru yolu göstermek için gönderilmişlerdir.

İslâmiyette (Resûl) demek, yaratılışı, huyu, ilmi, aklı zamanında bulunan bütün insanlardan üstün, kıymetli, muhterem bir insan demektir. Hiçbir kötü huyu, beğenilmiyecek hâli yoktur. Peygamberlerde, (İsmet) sıfatı vardır. Ya'nî peygamber olduğu bildirilmeden önce ve bildirildikten sonra, küçük ve büyük hiçbir günâh işlemez. Peygamber olduğu bildirildikten sonra, peygamber olduğu yayılıncaya, anlaşılıncaya kadar, körlük, sağırlık ve benzerleri ayıb ve kusurları da olmaz. Her Peygamberde yedi şey bulunduğuna inanmak lâzımdır: Emânet, sıdk, tebliğ, adâlet, ismet, fetânet ve emn-ül-azl. Ya'nî peygamberlikden azl edilmezler. Fetânet, çok akıllı, çok anlayışlı demektir.

Îmân edilmesi lâzım olan altı temelden beşincisi, “Âhıret gününe inanmaktır.” bu zamanın başlangıcı, insanın öldüğü gündür. Kıyâmetin sonuna kadardır. Son gün denilmesi, arkasından gece gelmediği içindir. Yahut dünyâdan sonra geldiği içindir. Bu hadîs-i şerîfte bildirilen gün, bildiğimiz gece gündüz demek değildir. Bir vakit, bir zaman demektir. Kıyâmetin ne zaman kopacağı bildirilmedi, zamanını kimse anlıyamadı. Fakat, Peygamberimiz (aleyhisselâm), birçok alâmetlerini ve başlangıçlarını haber verdi: Hazret-i Mehdî gelecek, Îsâ aleyhisselâm gökden Şam’a inecek, Deccâl çıkacak. Ye’cüc-me’cûc denilen kimseler heryeri karıştıracak Güneş batıdan doğacak. Büyük zelzeleler olacak. Din bilgileri unutulacak. Fısk, kötülük çoğalacak. Dinsiz, ahlâksız, namussuz kimseler emîr olacak. Allahü teâlânın emirleri yaptırılmıyacak. Haramlar her yerde işlenecek, Yemenden ateş çıkacak. Gökler ve dağlar parçalanacak. Güneş ve Ay kararacak. Denizler birbirine karışacak ve kaynayıp kuruyacaktır.

İnanılması lâzım olan altı temel şeyden altıncısı; “Kadere, hayır ve şerlerin Allahü teâlâdan olduğuna inanmaktır.” insanlara gelen hayır ve şer, fâide ve zarar, kazanç ve ziyanların hepsi, Allahü teâlânın takdîr etmesi iledir. (Kader), bir çokluğu ölçmek, hüküm ve emir demektir. Çokluk ve büyüklük ma’nâsına da gelir. Allahü teâlânın, birşeyin varlığını dilemesine kader denilmiştir. Kaderin, ya’nî varlığı irâde edilen şeyin var olmasına (Kaza) denir. Kaza ve kader kelimeleri birbirinin yerine de kullanılır. Buna göre kaza demek, ezelden ebede kadar yaratılmış ve yaratılacak şeyleri, Allahü teâlânın ezelde dilemesidir. Bütün bu eşyanın, kazâya uygun olarak, daha az ve daha çok olmayarak yaratılmasına kader denir. Allahü teâlâ, olacak herşeyi ezelde, sonsuz öncelerde biliyordu, İşte bu bilgisine (Kaza ve kader) denir. Bu varlıklar, o kazadan meydana gelmiştir. Bu ilme uygun olarak, eşyanın var olmasına da (Kaza ve kader) denir. Kadere imân etmek için, iyi bilmeli ve inanmalıdır ki, Allahü teâlâ, bir şeyi yaratacağını ezelde irâde etti, diledi ise, az veya daha çok olmaksızın, dilediği gibi var olması lâzımdır. Olmasını dilediği şeylerin var olmaması ve yokluğunu dilediği eşyanın var olması imkânsızdır.

Resûlullah (aleyhisselâm) sözünü bitirince suâli soran zât “Doğru söyledin” dedi ve: “Yâ Resûlallah! ihsân nedir?” diye sordu. Resûlullah (aleyhisselâm): “Allahü teâlâdan, O’nu görüyormuş gibi korkmandır. Çünkü her ne kadar sen O’nu görmüyorsan da, O muhakkak seni görür” buyurdu.

O zât yine: “Doğru söyledin” dedi. Bu sefer “Yâ Resûlallah! Kıyâmet ne zaman kopacak?” dedi, Resûlullah (aleyhisselâm): “Bu mes’elede sorulan, sorandan daha âlim değildir. Ama ben sana onun alâmetlerini söyleyeyim?” buyurup kıyâmetin alâmetlerinden ba’zılarını saydıktan sonra, Lokman sûresi, otuzdördüncü âyet-i kerîmesini okudu (meâli): “Kıyâmetin ne zaman kopacağını bilmek, şüphesiz ki Allaha mahsûstur. Yağmuru O indirir, rahimlerde olanları O bilir. Hiçbir kimse de nerede öleceğini bilemez. Muhakkak Allah en iyi bilen ve haberdâr olandır.”

Bundan sonrasını şöyle anlattı: “Sonra o zât kalkıp gitti. Arkasından Resûlullah (aleyhisselâm): “O zâtı bana geri getirin” buyurdu. Hemen peşinden koştular. Fakat onu bulamadılar. Bunun üzerine Resûlullah (aleyhisselâm): “O Cibril’dir. Sizin öğrenmenizi diledi. Çünkü siz sormadınız” buyurdu.

Resûlullah (aleyhisselâm) buyurdu ki: “İnsanlar, Allahtan başka ilâh yoktur deyinceye kadar (onlarla) çarpışmaya me’mûr oldum. İmdi herkim Allahtan başka ilâh yoktur derse malını ve canını benden korumuş olur. Ancak hakkıyla olursa müstesna! Onun da hesabı Allaha kalmıştır.”

Resûlullah (aleyhisselâm), Muâz bin Cebel’e: “Allahın, kulları üzerindeki hakkı nedir

bilir misin?” diye suâl buyurdu. Muâz bin Cebel (radıyallahü anh) “Allah ve Resûlü bilir” dedi. Resûlullah (aleyhisselâm) “Gerçekten Allahın kulları üzerindeki hakkı; O’na ibâdet etmeleri ve kendisine hiçbir şeyi ortak koşmâmalarıdır.” Biraz sonra “Yâ Muâz bin Cebel! Bunu yaptıkları takdîrde, kulların Allah üzerinde hakkı nedir, bilir misin?” buyurdu. Muâz bin Cebel (radıyallahü anh), “Allah ve Resûlü bilir” dedi. Resûlullah (aleyhisselâm) “Onlara azâb etmemesidir”buyurdu.

Ebû Mûsâ el-Eş’arî (radıyallahü anh), “Yâ Resûlallah! İslâmın (müslümanların) hangisi daha hayırlıdır?” diye suâl etti. Resûlullah (aleyhisselâm): “Elinden ve dilinden müslümanların emîn olduğu kimsedir” buyurdu.

Resûlullah (aleyhisselâm) buyurdu ki: “Sizden hiç biriniz, ben kendisine, çocuğundan, babasından ve bütün insanlardan daha sevgili olmadıkça (kâmil olarak) îmân etmiş olamaz.”

“Dört şey vardır ki, bunlar kimde bulunursa, o kimse hâlis münâfık olur. Kimde bunlardan bir nesne bulunursa, onu bırakıncaya kadar kendisinde nifaktan bir haslet var demektir: Konuştumu yalan söyler, söz verir sözünde durmaz, va’d ederse va’dinden döner, kavga ederse haktan ayrılır.”

“Âhır zamanda bir takım deccâller, yalancılar çıkacak. Size, sizin ve babalarınızın işitmediği hadîsler getirecekler. Aman onlardan sakının! Sizi saptırarak fitneye düşürmesinler!”

“Vallahi Meryem’in oğlu (Îsâ aleyhisselâm) âdil bir hakem olarak mutlaka inecek ve mutlaka haçı kıracak, domuzu öldürecek, cizyeyi kaldıracak, genç dişi develer başıboş bırakılarak onlara rağbet edilmeyecek, bütün düşmanlıklar, küsüşmeler ve hasedlikler muhakkak sûrette kalkacak. (Îsâ aleyhisselâm) insanları mala da’vet edecek, fakat malı hiçbir kimse kabûl etmeyecektir.”

İbn-i Harrât Abdülhak bin Abdurrahmân, Eshâb-ı Kirâmdan Ebû Saîd’in şöyle anlattığını bildiriyor: “Resûlullahın (aleyhisselâm) yüzündeki haya örtüsü, bâkire kızlardan daha çoktu. Birşeyi beğenmediğini yüzünden anlardık.”

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Ed-Dîbâc-ül-müzehheb sh. 175, 177

2) Tezkiret-ül-huffâz cild-4, sh. 1350

3) Şezerât-üz-zeheb cild-4, sh. 271

4) Mu’cem-ül-müellifîn cild-5, sh. 92

5) Tehzîb-ül-esmâ vel-luga cild-1, sh. 292, 293

6) Keşf-üz-zünûn sh. 19, 20, 383, 481, 599, 911, 1473, 1996

7) El-Cem’ beyn-es-Sahihayn